

УДК 005.336.5:004]:3.08(477)"364"
DOI <https://doi.org/10.32782/pdu.2024.4.20>

І. Б. Гарькавий

доктор наук з державного управління,
професор кафедри публічного управління та землеустрою
Класичного приватного університету

М. Ю. Федюнін

аспірант кафедри публічного управління та землеустрою
Класичного приватного університету

ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ЦИФРОВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ДЕРЖАВНИХ СЛУЖБОВЦІВ В КОНТЕКСТІ ПОВНОМАСШТАБНОЇ ВІЙНИ В УКРАЇНІ

Статтю присвячено теоретичному аналізу проблем розвитку цифрової компетентності державних службовців в контексті повномасштабної війни в Україні. Встановлено, що в умовах розвитку інформаційного суспільства, проблема ефективного формування цифрової компетенції державних службовців залишається відкритою. Визначено, що регіонам України необхідно працювати над інституційними рішеннями в сфері ефективності цифрових рішень та рівнем цифрової культури громадян. Проаналізовано окремі наукові публікації вітчизняних науковців, темою яких були фундаментальні проблеми розвитку цифрових компетентностей державних службовців. Визначено, що у теорії державного управління відсутні ґрунтовні наукові розробки присвячені проблематиці розвитку цифрової компетентності державних службовців в контексті повномасштабної війни в Україні.

Автором проаналізовано особливості цифрової компетентності державних службовців та визначено проблеми їх формування та розвитку в контексті повномасштабної війни. Встановлено, що обов'язковою частиною визначення цифрової компетентності державних службовців є здатність уникати небезпек.

Охарактеризовано Рамку цифрових компетентностей для державних службовців України, в якій визначено наступні сфери компетентностей: комп'ютерна та інформаційна грамотність; робота з цифровим контентом; цифрова комунікація та цифрова взаємодія і безпека та захист інформації в цифровому середовищі; реалізація політики цифровізації (на державному, організаційному, особистісному рівнях).

Визначено, що Проєкт оновленої рамки цифрової компетентності для громадян України враховує виклики широкомасштабної інформаційної війни, кіберзагроз та пропаганди. Встановлено необхідність розроблення Проєкту оновленої рамки цифрової компетентності для державних службовців. Автором було доповнено комплекс механізмів формування цифрових компетенцій і виокремлено безпековий (формування спеціальних знань, створення комплексу заходів безпеки, аналіз кібератак). Сформульовано коло проблем розвитку цифрової компетентності державних службовців в контексті повномасштабної війни в Україні.

Ключові слова: електронні послуги, держава, державний службовець, цифрові компетентності, цифрові навички.

Постановка проблеми. В умовах розвитку інформаційного суспільства, проблема ефективного формування цифрової компетенції державних службовців залишається відкритою. Особливо, в умовах воєнного стану, коли багато документів

необхідно перевести на сервери з віддаленим доступом, щоб їх не втратити, працювати з електронними реєстрами та відкритими базами. Актуальність теми також обумовлена тим, що Концепція розвитку цифрових компетентностей, схвалена роз-

порядженням Кабінету Міністрів України від 03.03.2021 р. за № 167-р була розрахована на період до 2025 р. [1]. Вищезазначене дозволяє проаналізувати дієвість даної концепції на теперішній час.

Міністерство цифрової трансформації України опублікувало результати цифрової трансформації в регіонах України за 2024 р., мета якого оцінити ефективність цифрових рішень на місцях та визначити рівень цифрової культури громадян [2]. Основними показниками цього звіту є інституційна спроможність, розвиток інтернету, розвиток ЦНАП, впровадження режиму «без паперів», цифрова освіта, візитівка області, проникнення базових електронних послуг, галузева цифрова трансформація, індивідуальні проекти CDTO. Найвищим значенням цього індексу є 1 бал (виконані всі показники), однак, в межах України середньостатистичне значення становить – 0,497 бали.

Попри це, найвищі значення спостерігаються в проникненні базових е-послуг (0,759), інституційній спроможності (0,687) та розвитку інтернету (0,686), що означає розвиток цифровізації державних послуг, однак, найнижче значення в впровадженні режиму «без паперів» (0,421).

Підтримуючи думку О. Пінчук та А. Прокопенко зазначимо, що сучасні тенденції розвитку інформаційного суспільства спричиняють зміни й у сфері військового управління. Особливу увагу необхідно приділити таким напрямкам: розвиток штучного інтелекту, машинного навчання, забезпечення мобільності інформаційно-комунікаційної діяльності користувачів в інформаційному просторі, розвиток мобільно орієнтованих засобів та ІКТ доступу до цифрових даних, накопиченні та опрацюванні значних обсягів даних, формуванні та використанні електронних інформаційних баз і систем, забезпеченні сумісності ІКТ-засобів та ІКТ-додатків, розвитку систем захисту даних в інформаційних системах та протидії кіберзлочинності [3].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Розробкою теоретичних засад становлення та розвитку цифрових компетентностей державних службовців в Україні займалися такі дослідники К. Копняк,

А. Семенченко, В. Покинйчереда, О. Фендьо, В. Фостікова. Інформаційно-цифрова компетентність державних службовців та перспективи підвищення були розглянуті у науковій статті М. Чабалієвої, науковцем було проведено ґрунтовний аналіз дефініцій «цифрова грамотність» та «цифрова культура» [4]. Значний науковий внесок присвячений теоретичним основам цифрової компетентності публічних службовців у науковій праці Л. Матвейчук та П. Польового. Науковці надали аналіз стратегічним та концептуальним документам у сфері цифровізації, здійснили моніторинг публікацій вітчизняних дослідників щодо поняття «цифрова компетентність», розглянули матеріали міжнародних експертів та Європейську рамку цифрової компетентності для громадян [5].

Окрему увагу заслуговує дослідження К. Копняк та В. Покинйчереда, оскільки, науковці приділили увагу формуванню цифрової компетентності державних службовців у процесі фахової підготовки [6]. Автори провели ґрунтовний аналіз теоретичного матеріалу із вищезазначеної тематики, а також в структурі цифрової компетентності державних службовців виокремили три основні групи компетенцій: загальні, професійні та комплементарні. С. Ващенкою своїй науковій статті сформулював визначення «цифрова компетентність», а також розкрив питання теоретичних та прикладних аспектів розвитку цифрової компетентності державних службовців у системі безперервної освіти для врахування загальних та індивідуальних потреб фахівців у професійному розвитку та їхні можливості для особистісного розвитку на основі використання інноваційних форм і методів навчання [7].

Водночас, у теорії публічного управління відсутні ґрунтовні наукові розробки присвячені проблематиці розвитку цифрової компетентності державних службовців в контексті повномасштабної війни в Україні, що потребує додаткового дослідження та ґрунтового вивчення.

Мета статті – проаналізувати особливості цифрової компетентності державних службовців та визначити проблеми їх формування та розвитку в контексті повномасштабної війни.

Виклад основного матеріалу. Спираючись на думку С. Ващенко зазначимо, що цифрова компетентність – це не лише вміння користуватися смартфонами, планшетами, комп'ютерами та іншими технічними пристроями на роботі, а й здатність уникати небезпек у цифровому просторі, зберігати конфіденційні дані, ефективно впроваджувати електронні сервіси для громадян та розв'язувати проблеми за допомогою цифрових технологій [7].

Науковець влучно підкреслив «здатність уникати небезпек», оскільки, в умовах кібератак, продажу цифрових даних, крадіжок персональних даних за допомогою глобальної мережі Інтернет, поява нових способів шахрайства для отримання доступу до державних реєстрів та закритої інформації стає актуальним здобуття знань для мінімізації цих ризиків. В умовах повномасштабної війни в Україні кожний сервер державної служби може стати об'єктом для кібератаки.

Міністерством цифрової трансформації України в 2021 р. було створено проєкт – Рамку цифрових компетентностей для державних службовців України [8] на основі рамки цифрової компетентності для громадян України. В якій було визначено наступні сфери компетентностей:

- с1 комп'ютерна та інформаційна грамотність;
- с2 робота з цифровим контентом;
- с3 цифрова комунікація та цифрова взаємодія;
- с4 безпека та захист інформації в цифровому середовищі;
- с5 реалізація політики цифровізації (на державному, організаційному, особистісному рівнях).

У 2023 р. було видано Проєкт оновленої рамки цифрової компетентності для громадян України [9], однак, окремо, для державних службовців, з урахуванням воєнного стану, даний проєкт оновлений не був. Саме оновлена версія враховує виклики широкомасштабної інформаційної війни, кібератак та пропаганди, появу нових загроз, різке збільшення внутрішньоопереміщених осіб, створення нових інформаційних реєстрів та послуг.

В Проєкті оновленої рамки [9] зазначається про сфери компетентностей, пропо-

нуємо звернути увагу на с5 – розв'язання проблем у цифровому середовищі та навчання впродовж життя. Одним із компонентів є самооцінювання рівня власної цифрової компетентності виявлення та усунення прогалів. Для державних службовців, як і для громадянина України, ця компетенція є важливою, оскільки світ інформаційних технологій дуже рухливий та прогресивний і без постійного навчання впродовж життя – навички цифрової компетентності швидко втрачаються.

Вважаємо за доцільне зазначити, що одним із пріоритетних напрямів державної політики в рамках сфер компетентностей – с5 реалізація політики цифровізації (на державному, організаційному, особистісному рівнях) є розробка Проєкту оновленої рамки цифрової компетентності для державних службовців.

Науковці Л. Матвейчук та П. Польового сформуvalи комплекс механізмів формування цифрових компетенцій публічних службовців (*прим. автора – в контексті даного дослідження автор спирається на поняття державна служба визначеного Законом України «Про державну службу», в якому визначено, що це публічна діяльність [10]*), до якого віднесли:

- 1) нормативно-правовий – сукупність взаємопов'язаних законів, підзаконних актів, концепцій та стратегічних документів;
- 2) інституційно-організаційний – сформована ефективно функціонуюча система державного впливу на процеси формування та підвищення цифрової кваліфікації персоналу органів публічної влади;
- 3) матеріально-технологічний – цифрові державні платформи, інформаційно-аналітичні системи, комп'ютерне обладнання, цифрова інфраструктура комунікацій (зовнішніх та внутрішніх), цифрове робоче місце публічного службовця;
- 4) мотиваційно-кадровий – набір персоналу відповідно відомчих стандартів з врахування професійних цифрових компетентностей, оцінювання рівня знань, вмінь та практичних навичок публічного службовця, навчання персоналу роботи з цифровими технологіями, розвиток систем мотивації праці персоналу та використання мотиваційних

механізмів щодо підвищення цифрової компетентності [5].

Погоджуючись з цією точкою зору, пропонуємо доповнити комплекс механізмів формування цифрових компетенцій п'ятим пунктом: безпековий, а саме формування спеціальних знань, створення комплексу заходів безпеки, аналіз кіберзагроз.

У процесі фахової підготовки державних службовців формуються цифрові компетенції. Так, В. Копняк та В. Покиньчереда зазначають, що розвитку цифрових компетенцій (загальні, професійні та комплементарні) майбутніх державних службовців сприятиме запровадження в програми підготовки здобувачів вищої освіти за спеціальностями 232 «Соціальне забезпечення» та 281 «Публічне управління та адміністрування» у закладах вищої освіти України таких обов'язкових навчальних компонентів, як «Офісні комп'ютерні технології», «Інформаційно-комунікаційне забезпечення соціальної сфери», «Цифрові комунікації в громадах», «Цифрове урядування», «Електронний документообіг в публічному управлінні» тощо [6].

Також дослідники зазначають про запровадження спеціальних курсів в рамках підвищення кваліфікації державних службовців з метою оволодіння навичок цифрової компетентності. Погоджуючись із даною тезою, слід сказати, про доцільність доповнення ч. 2 ст. 48 Закону України «Про державну службу»: «...та підвищення кваліфікації, зокрема у сфері публічного управління, адміністрування та цифрової грамотності ...». Підтвердженням цих актуальних змін є виступ Голови Національного агентства України з питань державної служби Н.°Алюшиної, яка зазначила, що цифрові компетентності і цифрова грамотність в сучасних умовах – це must have для кожного публічного службовця°[11].

На підставі вищевикладеного пропонуємо виокремити наступні проблеми розвитку цифрової компетентності державних службовців в контексті повномасштабної війни в Україні:

1. Поява нових викликів: кібератаки, інформаційна пропаганда, розширення діяльності штучного інтелекту та діяльності ботів.

2. Відсутність Проекту оновленої рамки цифрової компетентності для державних службовців з урахуванням викликів воєнного стану.

3. Оновлення спеціальних програм підвищення кваліфікації державних службовців, що будуть включати цифрові компетентності.

Висновки і пропозиції. Підсумовуючи слід зазначити, що цифрові компетентності та цифрова грамотність державних службовців має виходити на новий рівень. В умовах сучасних викликів: повномасштабної війни, інформаційного прогресу, невизначеності зовнішнього середовища, розширення можливостей штучного інтелекту формування державної політики повинно ґрунтуватись на мінімізації кіберзагроз та інформаційних атак, пошук альтернативних сховищ та баз даних, розмежування дезінформації, а також нових підходів до освіти та підвищення кваліфікації державних службовців. Проаналізовані проблеми розвитку цифрової компетентності державних службовців в контексті повномасштабної війни в Україні надають базу для подальших наукових досліджень.

Список використаної літератури:

1. Про схвалення Концепції розвитку цифрових компетентностей та затвердження плану заходів з її реалізації : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 03.03.2021 р. № 167-р. Дата оновлення: 03.03.2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/167-2021-p#Text>.
2. Результати цифрової трансформації в регіонах України за 2024 рік. URL: <https://thedigital.gov.ua/news/rezultati-tsifrovoi-transformatsii-v-regionakh-ukraini-za-2024-rik>.
3. Пінчук О.П., Прокопенко А.А. Розвиток цифрової компетентності – професійно значущого складника підготовки офіцерів збройних сил України. Сучасні інформаційні технології та інноваційні методи навчання в підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід і проблеми. 2024. № 62. URL: <https://vspu.net/sit/index.php/sit/article/view/3745/3149>.
4. Чалабієва М.Р. Інформаційно-цифрова компетентність державних службовців: проблеми та перспективи. Дер-

- жавне будівництво та місцеве самоврядування. 2021. № 41. URL: <https://journals.indexcopernicus.com/api/file/viewByFileId/1585771>.
5. Матвейчук Л.О., Польовий П.В. Цифрова компетентність публічних службовців: теоретична площина. Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського. Серія : Публічне управління та адміністрування. URL: http://pubadm.vernadskyjournals.in.ua/journals/2022/2_2022/10.pdf.
  6. Копняк К.В., Покинйчереда В.В. Формування цифрової компетентності державних службовців у процесі фахової підготовки. URL: http://www.dy.nauka.com.ua/pdf/10_2021/33.pdf
  7. Ващенко С. Теоретичні засади формування цифрових компетентностей державних службовців в Україні. URL: <https://pa.journal.in.ua/index.php/pa/article/view/60/64>.
  8. Рамка цифрових компетентностей для державних службовців України. URL: https://osvita.diiia.gov.ua/uploads/0/2902-2619_ramka_derzsluzbovci_3_compressed.pdf.
  9. Проєкт оновленої Рамки цифрової компетентності для громадян України. URL: https://osvita.diiia.gov.ua/uploads/1/6287-proekt_ramki_cifrovoi_kompetentnosti_gromadan_ukraini_digcompua_2_2.pdf.
  10. Про державну службу : Закон України від 10.12.2015 р. № 889-VIII. Дата оновлення: 01.01.2025. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/889-19#n6>.
  11. Цифрові компетентності – це must have для кожного публічного службовця. URL: <https://nads.gov.ua/news/tsyfrovi-kompetentnosti-tse-must-have-dlia-kozhnoho-publichnoho-sluzhbovtzia-odnak-za-epokhoiu-tsyfrovizatsii-nemozhna-vtratyty-holovnu-tsinnist-liudynu-nataliia-aliushyna>.

Garkaviy I., Fedyunin M. Problems of developing the digital competence of civil servants in the context of a full-scale war in Ukraine

The article is devoted to the theoretical analysis of the problems of developing the digital competence of civil servants in the context of a full-scale war in Ukraine. It was established that in the conditions of the development of the information society, the problem of effective formation of digital competence of civil servants remains open. It was determined that the regions of Ukraine need to work on institutional solutions in the field of the effectiveness of digital solutions and the level of digital culture of citizens. Separate scientific publications of domestic scientists were analyzed, the topic of which was the fundamental problems of the development of digital competences of civil servants. It was determined that the theory of public administration lacks thorough scientific developments devoted to the development of digital competence of civil servants in the context of a full-scale war in Ukraine.

The author analyzed the features of the digital competence of civil servants and identified the problems of their formation and development in the context of a full-scale war. It has been established that a mandatory part of defining the digital competence of civil servants is the ability to avoid dangers.

The Framework of Digital Competences for Civil Servants of Ukraine is characterized, in which the following areas of competence are defined: computer and information literacy; working with digital content; digital communication and digital interaction and security and protection of information in the digital environment; implementation of digitalization policy (at the state, organizational, and personal levels).

It was determined that the Project of the updated framework of digital competence for citizens of Ukraine takes into account the challenges of large-scale information warfare, cyber threats and propaganda. The need to develop the Project of an updated framework of digital competence for civil servants has been established. The author supplemented the set of mechanisms for the formation of digital competences and highlighted the security one (formation of special knowledge, creation of a set of security measures, analysis of cyber attacks). The range of problems of developing the digital competence of civil servants in the context of a full-scale war in Ukraine is formulated.

Key words: *electronicservices, state, civilservant, digitalcompetences, digitalskills.*